

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
МЕХАНІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ФІНАНСІВ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор із науково-
педагогічної роботи
_____ Кузнецова О.А.
(Підпис)
«__» _____ 202_ р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСОБИСТА БЕЗПЕКА: ПРОТИДІЯ ТА ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВУ»**

Освітній ступінь бакалавр

2022-2023 навчальний рік

Розробник програми: Гуріна Олена Валентинівна, професор кафедри економіки, менеджменту та фінансів, д.е.н.

Програму схвалено на засіданні кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Протокол від «__» _____ 202_ року № __
Завідувач кафедри економіки, менеджменту та фінансів _____ Т.В.Стройко

Програму погоджено навчально-методичною комісією механіко-математичного факультету
Протокол від «__» _____ 202_ року № __
Голова навчально-методичної комісії _____ К.Т.Кузьма

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету
Протокол від «__» _____ 202_ року № __
Голова навчально-методичної комісії університету _____ Кузнецова О.А.

ВСТУП

Злочинна шахрайська діяльність окремих осіб чи спеціально організованих груп, яка спрямована на посягання на власність, суттєво зростає в умовах динамічного розвитку інформаційних систем, комп'ютерних та інтернет-технологій. Сьогодні важко назвати сферу, яку б шахраї обійшли стороною: під їхнім прицілом перебувають банківська система та ринок страхування, реальна економіка та публічні фінанси. Найбільш уразливою категорією осіб, що потерпає від дій зловмисників, є пересічні громадяни. Постійне вдосконалення технологій, якими оперують злочинці, використання нових, нетрадиційних способів вчинення шахрайств вимагає цілеспрямованого вивчення цієї практики, тим паче, що чинне законодавство суттєво відстає від криміногенних реалій і не забезпечує повноцінного захисту прав та інтересів як самої держави, так і суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «**Особиста безпека: протидія та запобігання шахрайству**» відповідає вимогам освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за різними галузями знань та забезпечує формування інтегральної компетенції в частині здатності вирішувати професійні проблеми та загальних компетенцій щодо здатності проводити дослідження та генерувати нові ідеї, розробляти проєкти та управляти ними, оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень в галузі професійної діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «**Особиста безпека: протидія та запобігання шахрайству**» є методологія й сучасний інструментарій протидії та запобігання шахрайствам спрямовані на забезпечення особистої безпеки.

У процесі навчання здобувачі отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять, самостійної роботи, консультацій із викладачем. Лекційна форма навчання поєднується з різними видами практичних занять. З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів застосовуються сучасні методи навчання, зокрема: ділова гра, проблемні лекції, міні-лекції, мозкові атаки, семінари-дискусії, робота в малих групах, презентації, метод Дельфі тощо. Важливою умовою якісного засвоєння навчального матеріалу є самостійна робота студентів з літературою, нормативними актами, ресурсами мережі Інтернет, виконання передбаченого переліку завдань під методичним керівництвом викладача.

Результатом опанування дисципліни є формування предметних, професійних, когнітивних та особистих компетентностей здобувачів, що дозволяють виявляти ознаки шахрайств з боку окремих осіб чи груп осіб та ефективно їм протидіяти.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «**Особиста безпека: протидія та запобігання шахрайству**» полягає у формуванні теоретичних знань щодо сутності шахрайств та особливостей їхнього прояву в різних сферах діяльності, опанування практичних способів протидії злочинним діям шахраїв.

1.2. Завданнями навчальної дисципліни «Особиста безпека: протидія та запобігання шахрайству» є вивчення: характерних особливостей, форм та видів шахрайств; обставин, що зумовлюють вчинення шахрайств; особливостей вчинення шахрайств у банківській і страховій сферах; специфіки прояву шахрайських дій у діяльності підприємств; корупційних методів шахраїв у бюджетно-податковій сфері; основних підходів до фальсифікації фінансової звітності; технологій заволодіння коштами способом фінансової піраміди; способів протидії шахрайствам; видів відповідальності за вчинення шахрайств.

Об'єктом вивчення є процес вчинення шахрайств у різних сферах економічної діяльності й ефективні способи протидії їм.

1.3. Вивчення дисципліни передбачає формування у здобувачів знань про – характерні особливості, форм та видів шахрайств; обставин, що зумовлюють вчинення шахрайств; особливостей вчинення шахрайств у різних сферах; специфіку прояву шахрайських дій у діяльності підприємств; корупційні методи шахраїв; основні підходи до фальсифікації звітності; технології заволодіння коштами способом фінансової піраміди; способи протидії шахрайствам; види відповідальності за вчинення шахрайств.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувач оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- навички використання інформаційних та комунікаційних технологій;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

II Фахові:

- здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою професійного інструментарію, оцінювати сучасні економічні явища;
- здатність застосовувати моделювання для вирішення професійних задач;
- здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у професійній сфері;
- здатність застосовувати методи забезпечення власної безпеки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Поняття шахрайства та відповідальність за вчинення шахрайських дій

Тема 1. Сутність шахрайства та його ознаки

Поняття шахрайства. Етимологія терміна «шахрайство». Підходи до визначення сутності шахрайства. Тлумачення сутності шахрайства в законодавстві окремих країн світу. Об'єктивна та суб'єктивна сторони шахрайства.

Характерні ознаки й особливості шахрайства. Характерні ознаки шахрайства. Місце шахрайства серед злочинів проти власності. Відмінність шахрайств від інших злочинів.

Психологічний механізм реалізації злочинного діяння (діяльності). Мотивація шахрайства. «Трикутник шахрайства». Обставини, що зумовлюють вчинення шахрайств. Фінансовий тиск. Тиск вад і згубних звичок. Тиск, пов'язаний із роботою. Інші види тиску зовнішніх обставин.

Форми та види шахрайства. Обман і зловживання довірою як основні форми шахрайства. Класифікація обману. Сутність обману за змістом і за формою. Активний і пасивний обман. Особливості використання прийому «зловживання довірою». Традиційні та нові види шахрайства: шахрайство під час укладання угод купівлі-продажу, циганський гіпноз, ігрове шахрайство, шахрайство на ринку цінних паперів, шахрайство у сфері вексельних відносин, шахрайство у сфері обігу житла, шахрайство у сфері страхових послуг, шахрайство у сфері працевлаштування, інвестиційне шахрайство, інтернет-шахрайство, шахрайство з використанням «ляльки», фармазонство та інші.

Фінансові шахрайства як різновид шахрайств. Сутність фінансових шахрайств. Загальна характеристика фінансових шахрайств за сферами вчинення злочинів.

Тема 2. Відповідальність за вчинення шахрайств

Відповідальність за вчинення шахрайств в Україні. Відповідальність за шахрайства в Кримінальному кодексі України. Критерії встановлення відповідальності та передбачені форми покарання. Відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами. Відповідальність за фальсифікацію звітності. Відповідальність за ухилення від сплати обов'язкових платежів. Відповідальність за незаконні дії у сфері бюджету.

Відповідальність за шахрайства за законодавством закордонних країн. Особливості іноземного законодавства в питаннях відповідальності за вчинення шахрайств. Досвід окремих країн світу. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та міжнародного кримінального законодавства в контексті шахрайства.

Аналіз чинної практики притягнення до відповідальності за вчинення шахрайств. Статистика розгляду справ про фінансові шахрайства. Результати судових засідань. Покарання осіб, причетних до реалізації злочинних схем.

Тема 3. Напрями вдосконалення українського законодавства в питаннях відповідальності за вчинення шахрайств

Норми українського законодавства, які доцільно переглянути задля підвищення ефективності боротьби із шахрайством. Передовий досвід

закордонних країн у контексті притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення шахрайських дій у контексті його впровадження в Україні.

Кредит 2. Шахрайства за сферами економічної діяльності – банківська та страхова справа

Тема 4. Шахрайства у сфері банківської діяльності

Фінансові шахрайства в банках та їхні класифікації. Сутність фінансових шахрайств у банках та особливості їхнього вчинення. Класифікації вчинення шахрайств у банківській сфері.

Характеристика шахрайств у банківській сфері за суб'єктом їх вчинення. Шахрайства, вчинені працівниками банківської установи. Шахрайства, вчинені власниками та керівниками банку. Шахрайства, вчинені клієнтами банку. Шахрайства, вчинені третіми особами.

Шахрайства, вчинені працівниками банківської установи, та способи протидії їм. Шахрайства під час розрахунково-касового обслуговування. Шахрайства в кредитному відділі. Шахрайства з ресурсами та цінними паперами. Фальсифікація залишків у картках бухгалтерського обліку. Шахрайства з валютними операціями. Основні прийоми протидії шахрайствам, які вчиняються працівниками банку.

Шахрайства клієнтів банку з кредитами та способи запобігання їм. Способи шахрайського отримання кредитів. Фальсифікація документів. Використання фіктивних підприємств. Застосування «дутих» застав. Хибна заява про смерть. Зловживання під час використання банківських гарантій та поручительств. Інші способи обману.

Шахрайства, вчинені третіми особами, та способи убезпечення від них. Шахрайства з банківськими картками. Розкрадання з використанням електронно-обчислювальних машин, телекомунікаційних та комп'ютерних інтернет-мереж та систем. Поняття скімінгу, кеш-трепінгу, кардінгу, фішингу.

Політика запобігання шахрайству банку. Політика запобігання шахрайству українських банків. Мета, завдання й об'єкти політики. Способи боротьби із шахрайством.

Тема 5. Фінансові шахрайства у сфері страхування

Сутність та класифікація шахрайств у сфері страхування. Поняття страхового шахрайства. Мотиви його вчинення. Класифікація шахрайств у сфері страхування. Прояви розвитку страхового шахрайства залежно від стадії розвитку страхового ринку.

Учасники страхового ринку та їхня характеристика. Страхові компанії. Страхові посередники. Страхувальники. Професійні оцінювачі ризиків і збитків. Органи контролю за страховою діяльністю.

Характеристика шахрайств у сфері страхування за суб'єктом їх вчинення. *Характерні риси страхових шахраїв.* Шахрайства, вчинені страховими компаніями. Шахрайства, вчинені працівниками страхових компаній та пов'язаними з ними організаціями. Шахрайства, вчинені страхувальниками. Типи та характеристика страхових шахраїв.

Способи виявлення та уникнення страхових шахрайств. Загальні способи виявлення шахрайських дій у сфері страхування. Індикатори наявності шахрайських схем. Основні заходи протидії страховим шахрайствам. Самозахист.

Попередження страхових зловживань. Співпраця й обмін інформацією між страховиками, органами нагляду та детективними агентствами. Формування груп для дослідження та класифікації страхових злочинів і боротьби з ними.

Громадські організації для боротьби зі страховими шахрайствами. Місце громадських організацій окремих країн світу в боротьбі зі страховим шахрайством і мінімізація фінансових втрат суб'єктів страхової системи. Досвід США, Великобританії, Канади, Австралії та інших країн.

Тема 6. Шахрайства в бюджетно-податковій сфері

Шахрайства в бюджетній сфері. Особливості вчинення шахрайств у бюджетній сфері. Загальна характеристика та способи вчинення шахрайств у бюджетній сфері. Шахрайства, вчинювані особами, наділеними бюджетними повноваженнями. Шахрайства розпорядників та отримувачів бюджетних коштів. Способи боротьби зі зловживаннями.

Шахрайства у сфері публічних закупівель. Зловживання в процесі здійснення й участі в публічних закупівлях. Методи корупції в бюджетній сфері. Способи зниження ризиків виникнення шахрайств у сфері закупівель.

Шахрайства в податковій сфері. Особливості вчинення шахрайств у податковій сфері. Загальна характеристика та способи шахрайств у податковій сфері. Шахрайські схеми уникнення сплати чи висування вимоги щодо незаконного відшкодування окремих податків. Шахрайства, вчинювані керівниками та фахівцями Державної фіскальної служби. Шахрайства з боку платників податків і зборів. Статистична інформація про обсяги здійснених шахрайств та завдані збитки до бюджету. Способи боротьби із шахраями.

Митне шахрайство. Сутність та особливості митного шахрайства. Шахрайства, вчинювані митниками. Шахрайства з боку експортерів та імпортерів. Статистична інформація про обсяги вчинених шахрайств і завдані збитки для бюджету. Способи боротьби із шахраями.

Кредит 3. Шахрайства у діяльності підприємств

Тема 7. Протидія шахрайствам у діяльності підприємства

Шахрайства в діяльності підприємства: сутність та особливості. Шахрайські операції на підприємствах та основні мотиви їхнього вчинення. Відмінні риси шахрайств, вчинених на підприємствах.

Характеристика шахрайств у діяльності підприємств за суб'єктом їхнього вчинення. Шахрайства, вчинені найманими працівниками. Шахрайства з боку керівників і менеджерів. Шахрайства з боку партнерів. Шахрайства з боку замовників (клієнтів).

Шахрайства найманих працівників та способи протидії їм. Типові шахрайства з боку найманих працівників: крадіжки, підробка документів, змова з постачальниками чи клієнтами, підміна товарів тощо. Основні прийоми протидії шахрайствам, які вчиняються працівниками підприємства.

Шахрайства з боку постачальників і клієнтів та способи їхнього уникнення. Типові шахрайства з боку постачальників: підробка документів, постачання бракованих товарів (продукції), співпраця на умовах попередньої оплати за відсутності реальних намірів контрагента до співпраці тощо. Типові шахрайства з боку клієнтів: несплата за поставлений товар, отримання оплати за невиконану

роботу тощо. Основні прийоми протидії шахрайствам, які вчиняються постачальниками та клієнтами.

Шахрайства з боку керівників і менеджерів підприємства та способи їхнього виявлення. Типи шахрайств з боку керівників і менеджерів: фальсифікація документів, приписки, зловживання тощо. Способи виявлення зловживань з боку керівників і менеджерів підприємства.

Внутрішній аудит як спосіб запобігання шахрайству на підприємстві. Базові засади функціонування служби внутрішнього аудиту. Об'єкти аудиту. Права й обов'язки аудиторів. Аудиторський висновок.

Тема 8. Шахрайства з фінансовою звітністю, способи їх виявлення та попередження

Фальсифікація фінансової звітності. Економічна природа фальсифікації фінансової звітності. Ознаки шахрайств зі звітністю. Юридична сторона шахрайств із фінансовою звітністю. Ознаки фальсифікації звітності. Цілі фальсифікації фінансової звітності.

Способи фальсифікації фінансової звітності. Викривлення бухгалтерських записів. Пропуск показників звітності. Елементи бухгалтерського обліку, які призводять до маніпуляцій із фінансовою звітністю. Проведення нікчемних правочинів. Загальні правила складання звітності. Правила складання звітності, передбачені обліковою політикою підприємства.

Наслідки фальсифікації фінансової звітності. Фінансові втрати від фальсифікацій. Нефінансові втрати від шахрайських дій зі звітністю та їхня загальна характеристика.

Методи виявлення фальсифікацій і запобігання шахрайствам з фінансовою звітністю. Внутрішній і зовнішній аудит. Корпоративний контроль. Ключові фінансові індикатори, що дозволяють виявляти фальсифікації фінансової звітності. Закон Сарбейнса–Окслі.

Тема 9. Шахрайства, вчинені способом створення фінансової піраміди

Поняття та ознаки фінансової піраміди. Фінансова піраміда як спосіб шахрайства. Історія виникнення та розвитку фінансових пірамід. Мета створення фінансової піраміди. Предмет шахрайства. Головні та додаткові ознаки фінансової піраміди. Операції з фінансовими активами, які не є фінансовою пірамідою.

Технології заволодіння коштами способом фінансової піраміди. Характеристика основних злочинних технологій заволодіння коштами: створення суб'єктів господарювання або набуття права на створені суб'єкти; проведення розвідувальних заходів; організаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності злочинної групи; залучення нових учасників фінансової піраміди; застосування психологічного впливу на громадян.

Різновиди фінансових пірамід. Характеристика основних різновидів фінансових пірамід. Замасковані піраміди; піраміди як альтернатива іпотечному та споживчому кредитуванню; піраміди, які працюють під виглядом макрофінансових організацій, кредит-но-споживчих організацій і ломбардів; організації, що пропонують послуги з рефінансування боргів фізичних осіб перед кредитними установами; псевдопрофесійні учасники фінансового ринку. Неконтрольовані інвестиційні схеми. Піраміди Понці.

Наслідки створення та діяльності фінансових пірамід. Способи захисту від фінансових пірамід. Економічні та соціальні наслідки діяльності фінансових пірамід. Способи захисту від фінансових пірамід. Роль держави в захисті громадян і фінансової системи від фінансових пірамід. Підвищення фінансової грамотності населення як форма самозахисту від фінансових шахрайств.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Калюжний А. В. Шахрайство з фінансовими ресурсами. Одеса: Приста, 2019. 215 с.
2. Князєв С. М. Розслідування шахрайства, вчиненого способом фінансової піраміди. Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09, Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь, 2017. 190 с.
3. Савченко А. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство в Україні та за кордоном: порівняльно-правове дослідження: монографія. А. В. Савченко, Ю. Л. Шуляк. Київ: Вид. ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2019. 216 с.

Додаткова

1. Андрущенко Л. В. Страхове шахрайство при здійсненні експортно-імпортних операцій. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2017. № 16. С. 251-257
2. Банах С. Шахрайство, вчинене способом фінансової піраміди (українські реалії). С. Банах, А. Немоскальов. Актуальні проблеми правознавства. 2016. Вип. 3 (7). С. 74-77
3. Бобров Є. А. Аналіз діяльності неконтрольованих інвестиційних схем. Фінанси України. 2018. № 4. С. 98-105
4. Голютяк-Пенкальська М. В. Податкові шахрайства у сфері ПДВ і способи боротьби з ними у країнах Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. 2019. Вип. 40. Том 1. С. 140-144
5. Дикий О. В. Недосконалість законодавчого регулювання відносин у сфері обороту житлової нерухомості в Україні як фактор породження і самовідтворення злочинності у вказаній сфері. Молодий вчений. 2019. № 1 (28), ч. 2. С. 40-43
6. Додін Є. В. Митна злочинність: поняття та структура. Актуальні проблеми держави і права. 2020. Вип. 87. С. 361-375
7. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навч. посіб. М. І. Зубок, В. С. Рубцов, С. М. Яременко та ін. Київ, 2019. 226 с.
8. Ємельянов М. В. Об'єктивна та суб'єктивна сторона шахрайства. Форум права. 2021. № 3. С. 184-189
9. Ємельянов М. В. Поняття та види шахрайства за кримінальним кодексом України. Право і суспільство. 2021. № 6. С. 164-168
10. Зубок М. І. Протидія шахрайству в системі економічної безпеки банку. М. І. Зубок, С. М. Яременко. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 2. С. 191-202.
11. Калюжний Р. А. Окремі питання протидії шахрайству у сфері страхування. Р. А. Калюжний, В. Д. Гавловський, І. Г. Андрущенко. Боротьба з

організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2017. Вип. 17. С. 57-68

12. Каменський Д. В. Фінансове шахрайство у США: деякі питання кримінальної відповідальності. Д. В. Каменський. Форум права. 2019. № 1. С. 379-385

13. Князев С.М. Фінансова піраміда: поняття та криміналістичні ознаки. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1. С.204-211

14. Маковоз О. С. Система захисту інформації платіжних карт в Україні. О. С. Маковоз, Т. С. Передерій, Чмир А. Ю. // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. 2017. № 12. С. 140-150

15. Мельник С. С. Класифікація фінансового шахрайства в комерційному банку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2017. Вип. 23, ч. 3. С. 89-92.

16. Мельник С. С. Сутність фінансового шахрайства в комерційному банку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 6., ч. 2. С. 91-95

17. Михальчишина Л. Г. Внутрішній аудит у запобіганні помилок і шахрайства на підприємстві. Л. Г. Михальчишина, В. В.Калашник. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. 2019. № 2 (64). С. 94-99

18. Особливості розслідування шахрайств, учинених у сфері функціонування електронних розрахунків: методичні рекомендації. А. І. Анапольська, В. В. Коваленко, Р. В. Корякін та ін. Луганськ, 2020. 56 с.

19. Пластун В. Л. Проблеми страхового шахрайства та практика його уникнення. Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. Випуск 254: в 6 т. Т. II. Дніпропетровськ: ДНУ, 2019. С. 477-488

20. Ярмоленко Ю. В «Фінансова піраміда» як юридична та економічна категорія. Наше право. 2018. № 1. С. 181-185

Інформаційні ресурси

1. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Гарнага Є. В. Розробка комплексної програми дій для боротьби з шахрайством на підприємстві [Електронний ресурс]. Ефективна економіка. 2021. № 8. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=662>

3. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

4. Одарюк А. Корупція в бізнесі: схеми відкатів [Електронний ресурс]. URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/215511/korupsiya-v-biznesi-shemy-vidkativ>

5. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Офіційний веб-сайт Державної фінансової інспекції України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua>

7. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України URL: <http://sfs.gov.ua>

Методичне забезпечення

1. Гуріна О.В. Особиста безпека: протидія та запобігання шахрайству: опорний конспект лекцій [Електронний ресурс]. URL: moodle.mnu.edu

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік, який складають здобувачі в період залікової сесії, передбаченої навчальним планом. Специфіка викладання дисципліни «**Особиста безпека: протидія та запобігання шахрайству**» полягає у використанні трьох видів контролю: поточного, за кредитом і підсумкового.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і виступає засобом активізації навчального процесу та підвищення його ефективності.

Він включає:

Усне опитування здійснюється під час практичних занять. Воно дозволяє виявити ступінь засвоєння матеріалу та самостійного опрацювання здобувачами навчального матеріалу, наукових джерел, фахових видань, виконання завдань.

Індивідуальні завдання орієнтовані на перевірку вмінь самостійно поглиблено працювати з літературою над вирішенням конкретної проблеми, аналізувати різноманітні ситуації та здійснювати самостійну оцінку з розробкою конкретних пропозицій чи рекомендацій за отриманими результатами.

В ході виконання *домашніх письмових робіт* здобувачі відпрацьовують практичні навички вирішення певних завдань з предмету дисципліни і набувають вміння творчого пошуку щодо поглиблення знань у сфері предмету дисципліни та прийняття рішень.

Контроль за кредитом передбачає рейтингове оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів за окремим кредитом в межах змістового модуля, здійснюється під час виконання всіх видів робіт, які передбачені графіком самостійної роботи студента.

Підсумковий контроль проводиться у вигляді заліку за умови проходження здобувачем усіх етапів поточного контролю і за кредитом.

Завданням заліку є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчо використовувати накопичені знання.

Здобувачі, які не з'явилися на підсумковий контрольний захід без поважних причин, вважаються такими, що отримали незадовільну оцінку.

5. Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати, розрахункові завдання та навчальні проекти), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.